

праць ПДАТУ. Вип. 21. 2013. С. 127-131

7. Технологічний імператив стратегії соціально-економічного розвитку України: Монографія / За ред. докт. екон. наук Л.І. Федулової. К.: ІЕП НАНУ, 2011. 656 с.

8. Шморгун Л.Г. Чи є в Україні інвестиційна політика?. *Економіка України*. 2014. №3. С. 42–49.

9. Godfrey, N. (2008). Why is competition important for growth and poverty reduction? *Global Forum VII on International Investment*, 27–28 March 2008. www.oecd.org.

10. Schoemaker, P.J.H. (1995). Scenario planning: A toll for strategic thinking. *Sloan Management Review*, 36: P.25–39.

Валерія КОЛЕНДЗЯН,
здобувач вищої освіти ОС «бакалавр»
спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»,
Науковий керівник : **Гаврилук В. М.**
кандидат економічних наук, асистент
кафедри фінансів, банківської справи,
страхування та електронних платіжних систем
Заклад вищої освіти «Подільський державний університет»,
Україна

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПЕНСІЙНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

У 1992 р. Україна почала переходити від пенсійного забезпечення, успадкованого від радянських часів, до побудови пенсійної системи, заснованої на страхових принципах. Постановою Кабінету Міністрів України від 28 січня 1992 р. № 39 на базі Українського республіканського відділення Пенсійного фонду СРСР був створений Пенсійний фонд України, а також започатковано функціонування системи збору та розподілу страхових внесків роботодавців та громадян на пенсійні виплати [3].

9 липня 2003 р. Верховна Рада України прийняла два пенсійні закони -

«Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» та «Про недержавне пенсійне забезпечення», які повинні були привести пенсійну систему у відповідність до міжнародних стандартів і досвіду розвинених країн з ринковою економікою [4, с. 376].

З 1 січня 2004 року ці закони набрали чинності та започаткували створення в Україні нової трирівневої пенсійної системи.

Перший рівень - система солідарного загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, що базується на засадах солідарності і субсидування та здійснення виплати пенсій і надання соціальних послуг за рахунок коштів Пенсійного фонду України.

Другий рівень - система накопичувального загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, що базується на засадах обов'язковості накопичення коштів працюючих осіб у Накопичувальному фонді або у відповідних недержавних пенсійних фондах - суб'єктах другого рівня системи пенсійного забезпечення та здійснення фінансування витрат на оплату договорів страхування довічних пенсій і одноразових виплат.

Третій рівень - система недержавного накопичувального пенсійного забезпечення, що базується на засадах добровільної участі громадян, роботодавців та їх об'єднань у формуванні пенсійних накопичень з метою отримання громадянами пенсійних виплат на умовах та в порядку, передбачених законодавством про недержавне пенсійне забезпечення.

Перший та другий рівні системи пенсійного забезпечення в Україні становлять систему загальнообов'язкового державного пенсійного страхування.

Другий та третій рівні системи пенсійного забезпечення в Україні становлять систему накопичувального пенсійного забезпечення [1, 2].

Нині в Україні працює лише перший та третій рівень пенсійної системи. При цьому третій рівень, який передбачає добровільне недержавне пенсійне забезпечення, коли людина самостійно накопичує собі на пенсію, не користується популярністю. А перший рівень - солідарна система, яка передбачає, що кошти, які перераховуються до Пенсійного фонду, йдуть на

виплату пенсій поточним пенсіонерам, у майбутньому не буде в змозі забезпечити пенсії громадянам, які зараз працюють.

Наразі в Україні налічується трохи більше ніж 840 тисяч учасників недержавних пенсійних фондів, а також відповідно 64 самих НПФ. Від 2004 року громадяни довірили фондам 1,9 мільярда гривень, тобто кожен сплатив у середньому 2255 гривень. Це дуже мало в порівнянні з європейськими країнами, де чи не кожен громадянин є учасником подібних фондів.

Уряд України обіцяє впровадження другого рівня пенсійної системи вже у 2023 році. На персональні пенсійні рахунки буде відраховуватись від 2% від заробітної плати, поступово збільшуючи цю ставку до 7%, при цьому буде здійснений перерозподіл пенсійних внесків між роботодавцем і працівником.

Така система передбачає, що у перспективі відрахування навіть у невеликому обсязі можуть забезпечити великий дохід при досягненні особою пенсійного віку. Проте для цього необхідно починати накопичувати кошти у молодому віці. Ті, кому на момент впровадження другого рівня буде, наприклад,

50 років, звичайно вже не встигнуть накопичити значні суми коштів до пенсійного віку, а ті, кому буде 55 років та більше, взагалі будуть звільнені від накопичувальних пенсій. Звичайно, після того, як система запрацює і буде працювати багато років, у працівників буде достатньо часу, щоб накопичити на пенсію. Але для цього потрібно, щоб пройшли роки.

Поки що економісти виділяють ряд недоліків стосовно накопичувальних пенсій, а саме: зменшення надходжень до Пенсійного фонду України, тому що не планується збільшення податкового навантаження на роботодавців, заощадження знеціняться, оскільки зростає рівень інфляції, відсутність гарантії збереження коштів та нерозвиненість фондового ринку, оскільки недостатньо надійних інструментів для вкладення коштів [5].

Ще одним фактором впливу на пенсійну систему є те, що в умовах воєнного стану пенсіонери потребують особливої уваги та підтримки. В квітні 2022 року середній розмір становив 4 370,45 гривень, а мінімальна пенсія з 1 січня 2022 року встановлена у розмірі 1 934, 00 гривень з урахуванням

прожиткового мінімуму [6].

Станом на 01.05.2022 загальний обсяг заборгованості Пенсійного фонду України за позиками за рахунок коштів єдиного казначейського рахунку, з урахуванням заборгованості попередніх років, становив 84,9 млрд грн і збільшився з початку року на 14,6 млрд грн, що свідчить про погіршення фінансового стану фонду і збільшення його залежності від ресурсів державного бюджету та позик за рахунок коштів ЄКР [7].

Таким чином, на даний момент розвиток Пенсійної системи України складно спрогнозувати. У довгостроковій у перспективі, безумовно, пенсії по старості повинні забезпечувати рівень доходу пенсіонера, який можна порівняти з його колишнім робочим доходом. Середній рівень зарплат має стати ближчим до рівня пенсій. Поки ці показники відрізняються приблизно у три рази. Водночас, одне з найважливіших завдань української пенсійної системи на середньострокову перспективу - зниження навантаження на державний бюджетта економіку в цілому[8].

Отже, необхідно домогтися формування такого бюджету Пенсійного фонду України, що буде збалансований за доходами та витратами з мінімальним залученням коштів державного бюджету. Досягти зниження трансферту з державного бюджету до бюджету Пенсійного фонду України можна кількома шляхами: підвищуючи податки, ефективно інвестуючи наявні кошти, знижуючи витрати. Але більшість варіантів вирішення цієї проблеми можуть призвести до дуже негативних наслідків для економіки та соціальної сфери.

Список використаних джерел

1. Закон України “Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування”. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1058-15#n1842>.
2. Закон України “Про недержавне пенсійне забезпечення”. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1057-15>.
3. Про створення Пенсійного фонду України: постанова Кабінету Міністрів України від 28 січня 1992 р. № 39 / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rada.gov.ua.
4. Про недержавне пенсійне забезпечення: Закон України від 9 липня 2003 р. //Відомості Верховної Ради України. –2003. – № 47-48.

5. Стихальська Н. Пенсійне забезпечення у 2022 році, або як збільшити розмір майбутньої пенсії [Електронний ресурс] / Наталія Стихальська // TASlife. – 2022. – Режим

доступу до ресурсу:

<https://taslife.com.ua/blog/pensijne-zabezpechennya-u-2022-roczy-abo-yak-zbilshyty-rozmir-majbutnoyi-pensiyi>.

6. Українські національні новини, інформаційне агентство: виплати в умовах війни. URL: <https://www.unn.com.ua/uk/news/1979766>.

7. Офіційний сайт Комітету з питань бюджету URL:

<https://www.rada.gov.ua/news/razom/223565.html>.

8. Гаврилюк В.М. Сучасні моделі пенсійних систем як запорука надійного соціального захисту громадян Наука, розвиток і новітні тенденції розвитку. Матеріали XXXV міжнародної науково-практичної конференції. Париж Франція. 2022. С. 81-83. URL: <https://isg-konf.com/science-development-and-the-latest-development-trends/>.

Віталій ЛАВРУК,
доктор економічних наук, професор,
Заклад вищої освіти «Подільський державний університет»
Оксана ЛАВРУК,
кандидат економічних наук, доцент,
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка,
Україна

КРЕДИТНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Важливим фактором економічного зростання сільськогосподарських підприємств є достатнє фінансове забезпечення, вагому частку якого складають кредитні ресурси. Вибір оптимальної структури джерел фінансового забезпечення має велике значення за умов ринкової економіки. Поступ банківського кредитування обумовлюється розвитком ринкового господарства, де стосунки між банком та позичальником виходять на перший план.

На сьогодні існує необхідність розроблення та запровадження комплексної системи фінансової підтримки інноваційної діяльності, зокрема щодо механізмів здешевлення кредитів і заохочення банків до кредитування інноваційних проектів в сільському господарстві.